

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Книш Сергій Іванович 1979 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2003 році Міжнародний науково-технічний університет та здобув кваліфікацію економіста, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Економіка, аспірант кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму з 2022 року до цього часу.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Полтавського державного аграрного університету від 24 червня 2026 р. № 253 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	Інна МИКОЛЕНКО , доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету;
Рецензентів	Олександр БЕЗКРОВНИЙ , кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету; Дмитро АРАНЧІЙ , кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету.
Офіційних опонентів	Микола ІГНАТЕНКО , доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі; Ірина РОМАНЮК , доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму та економіки, Криворізького державного педагогічного університету.

на засіданні «12» серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Книшу Сергію Івановичу на підставі публічного захисту дисертації «Інвестування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері» за спеціальністю 051 Економіка.

Дисертацію виконано у Полтавському державному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Полтава.

Науковий керівник: Томілін Олексій Олександрович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету .

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація написана українською мовою, її основний зміст викладено на 212 сторінках комп'ютерного тексту і включає: вступ, огляд літератури і вибір напрямів досліджень, загальну методику та основні методи досліджень, результати досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки,

список використаних джерел, 2 додатки. Робота ілюстрована 32 таблицями та 16 рисунками. Список літератури містить 188 джерел. Дисертація відповідає п.6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого Кабінетом Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 3 статті у фахових наукових виданнях України категорії Б (3 із них – одноосібно); 3 тези доповідей на наукових конференціях.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації
Публікації у фахових виданнях України категорії Б:

1. Книш С.І. Теоретичні засади інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств, його зміст та особливості. *Економічні проблеми соціального розвитку*. № 15. 2026. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.3.04>.

2. Книш С.І. Особливості інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах невизначеності. *Економічні проблеми соціального розвитку*. № 17. 2026 DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.5.10>.

3. Книш С.І. Пріоритетні напрями інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10. 2026. С. 538-543. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.10.538>.

публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Мауер Д.Р., Книш С.І., Павленко А.А. Інвестиційно-інноваційні процеси в розвитку сільськогосподарської інфраструктури. *Слобожанські наукові читання: соціально-економічні та гуманітарно-правові виміри: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 17-18 жовтня 2023 року*: Харків: НТУ «ХПІ», 2023. / за ред. проф. Краснокутської Н.С., доц. Решетняк Н.Б., доц. Волоснікової Н.М. С. 180-182. (Особистий внесок автора: обґрунтовано значення інвестиційно-інноваційних процесів для розвитку сільськогосподарської інфраструктури)

5. Мауер Д.Р., Книш С.І., Пархоменко Р.М. Прозорість інфраструктури ланцюга постачання в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., 14-15 травня 2024 р.* Полтава. 2024. С. 193-194. (Особистий внесок автора: визначено роль прозорості ланцюга постачання у забезпеченні продовольчої безпеки країни)

6. Зоря О.П., Мауер Д.Р., Книш С.І. Інноваційний потенціал України в умовах сталого розвитку. *Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики: матер. XI Всеукр. наук.-практ. конф., 21 листопада ПДАУ. Полтава, 2024. С. 153-155.* (Особистий внесок автора: охарактеризовано інноваційний потенціал України в контексті сталого розвитку аграрної сфери).

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Ігнатенко Микола Миколайович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі:

1. У теоретико-методичній частині дисертації (підрозділ 1.1) велика увага приділена ідентифікації інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств. Воно розглядається як багатокomпонентний, послідовний та складно організований процес. Цілком поділяючи обґрунтоване наукове бачення, вважаю за потрібне висловити думку про необхідність посилення уваги щодо його диференціації. Методичний апарат і практична спрямованість виграли б від чіткішої класифікації інвестування як процесу за розміром аграрних підприємств, спеціалізацією, стадією життєвого циклу інновацій та рівнем інвестиційної готовності суб'єктів господарювання до їх забезпечення. Це дозволило б конкретніше пов'язати запропоновані інструменти з потребами різних груп підприємств агросектору в інвестиціях.

2. Автор досить детально враховує нові, надзвичайно важкі обставини невизначеності, які супроводжують розвиток аграрних підприємств в Україні в останні роки (підрозділ 1.2). Саме це внесло зміни в традиційні класифікації інвестицій та спонукало до виокремлення провідних сукупностей інновацій – виживання, безпеки та високотехнологічного розвитку. Разом з тим, у роботі доцільно було б формалізувати критерії розмежування цих груп, наприклад, через показники терміновості впровадження, тривалості здійснення, очікуваного економічного ефекту, здійснення ризикозахисних функцій та впливу на довгострокову конкурентоспроможність.

3. Високої оцінки заслуговує глибокий аналіз та всебічна оцінка здобувачем ризиків війни, особливо людських, ресурсних та екологічних втрат; виробничо-економічних, логістичних та фінансових загроз; безпеки (підрозділ 2.3). Проте механізм ризик-менеджменту інноваційно інвестиційних проєктів міг би бути представлений більш деталізовано: з визначенням етапів ідентифікації ризиків, їх кількісного оцінювання, вибору інструментів страхування та перегляду інвестиційних рішень у разі зміни безпекової ситуації.

4. У дисертаційній роботі переконливо обґрунтовано напрями інвестування у цифрові, біотехнологічні, логістичні та енергетичні інновації як такі, що визначають стратегічні перспективи розвитку аграрних підприємств (підрозділ 3.1). Доцільним було б доповнити здійснені розробки розрахунками очікуваного ефекту від їх впровадження за окремими типами проєктів із використанням показників строку окупності, чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми дохідності або сценарної чутливості до зміни цін, урожайності та вартості ресурсів.

5. При визначенні, характеристиці й оцінці джерел, обсягів і напрямів інвестування (підрозділ 3.2), автор цілком слушно обґрунтовує доцільність опори на використання власних коштів як основоположних у здійсненні процесу інвестування. Також йдеться про залучення кредитів, грантів, цільової державної підтримки, венчурного фінансування, краудфандингу та інших фінансово-інвестиційних інструментів. Разом з тим, варто було б ширше розкрити й уточнити критерії вибору оптимальної структури фінансування з урахуванням вартості капіталу, ліквідності, боргового навантаження та допустимого рівня

фінансового ризику. 6. Пропозиції щодо створення агротехнопарків, кластерів, інноваційно інвестиційних центрів і спеціалізованих хабів є перспективними (підрозділ 3.3). Адже це форми організації інновацій та інвестицій, обсяги яких потребують акумуляції через дефіцит фінансових ресурсів і на рівні аграрних, особливо малих та середніх, підприємств, і на рівні регіонів та держави через втрати війни. Водночас вони потребують додаткової конкретизації щодо моделей управління такими структурами, кола відповідальних учасників, джерел фінансування їх діяльності та механізмів оцінювання результативності.

Романюк Ірина Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму та економіки, Криворізького державного педагогічного університету:

1. Автор розглядає аграрні підприємства як широку сукупність суб'єктів господарювання, що є виправданим з позицій загальної логіки дослідження (с. 22-39). Разом з тим, інвестиційні потреби та пріоритети підприємств рослинництва, тваринництва, переробки, зберігання, аграрної логістики та збуту мають істотні відмінності. У зв'язку з цим робота могла б виграти від більш виразної галузево-функціональної диференціації запропонованих рекомендацій.

2. У дисертаційній роботі слушно акцентовано увагу на теоретичних засадах трудоресурсного забезпечення впровадження інновацій та їх інвестування, у тому числі на дефіциті кваліфікованих кадрів як одному з вагомих обмежувальних чинників інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері (с. 40-63). Разом з тим, зазначений напрям міг би бути розкритий більш ґрунтовно через конкретизацію професійних і цифрових компетентностей, необхідних для впровадження технологій точного землеробства, ERP-систем, Big Data, IoT-рішень, управління інноваційними проектами та використання сучасних цифрових фінансових інструментів.

3. Інформаційна база дисертаційної роботи є достатньо широкою та репрезентативною для вирішення поставлених завдань. Однак склад вибірки аграрних підприємств, критерії їх відбору, обмеження використаних даних та межі поширення отриманих висновків на суб'єкти господарювання інших регіонів України висвітлені недостатньо (с. 84-102). Зазначені аспекти потребують уточнення для посилення відтворюваності результатів дослідження та прикладної переконливості сформульованих рекомендацій.

4. Позитивної оцінки заслуговують теоретико-методичні розробки дисертації, пов'язані з екологізацією аграрного виробництва, ресурсозбереженням та адаптацією до європейських підходів розвитку агросфери (с. 141-160). Проте, на мою думку, у їх змісті недостатньо інтегровано ESG-критерії, кліматичні ризики, положення Європейського зеленого курсу та Спільної аграрної політики ЄС як важливі чинники прийняття інвестиційних рішень. Їх імплементація надала б запропонованим підходам більшої відповідності сучасним євроінтеграційним пріоритетам вирішення проблем екологізації аграрного сектору та їх інвестування.

5. Практичні рекомендації, запропоновані у дисертації, мають комплексний характер і охоплюють важливі напрями активізації інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств (с. 161-183). Разом з тим, вони

могли б бути доповнені дорожньою картою їх реалізації на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу із визначенням очікуваних цільових індикаторів. Зокрема, йдеться про частку інноваційних інвестицій, рівень цифровізації управлінських процесів, частку підприємств, охоплених програмами підтримки, а також показники економії ресурсів і підвищення ефективності виробництва.

6. У дисертації обґрунтовано важливість інтеграції науки й агробізнесу, а також доцільність створення інвестиційно-інноваційних центрів як інституційної основи активізації інноваційного розвитку (с. 184-205). Водночас більшої деталізації потребує механізм трансферу технологій, зокрема порядок комерціалізації наукових розробок, захисту прав інтелектуальної власності, участі закладів вищої освіти, наукових установ, дорадчих служб і приватного агробізнесу у спільних інноваційних проектах. Така конкретизація посилила б практичну цінність запропонованих інституційних рішень.

Безкровний Олександр Валентинович, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету:

1. У дисертаційній роботі достатньо ґрунтовно розглянуто джерела інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері. Однак не достатньо акцентовано увагу на проблемі сезонності грошових потоків аграрних підприємств, оскільки потреба у фінансуванні інноваційних вкладень часто виникає в періоди, коли надходження від реалізації продукції ще не сформовані або є нерівномірними. У зв'язку з цим включення до методичних рекомендацій підходів до управління касовими розривами, короткостроковою ліквідністю та синхронізацією інвестиційних витрат із виробничо-збутовими циклами посилило б значущість теоретичних аспектів дослідження.

2. Автором обґрунтовано важливість використання державної підтримки, грантових програм, кредитних і компенсаційних механізмів для активізації інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств. Разом з тим, у роботі варто було б детальніше розкрити організаційно-фінансовий супровід застосування таких інструментів, зокрема порядок підтвердження цільового використання коштів, підготовки звітності за інноваційними проектами, контролю виконання умов підтримки та оцінювання бюджетної результативності. Це дозволило б підвищити прикладну цінність запропонованих положень для органів управління та суб'єктів господарювання.

3. У дисертації значну увагу приділено особливостям інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах воєнного стану, що є безперечною перевагою роботи. Проте автор не чітко розмежував фінансові інструменти підтримки аграрних підприємств, які функціонують у відносно безпечних регіонах, та суб'єктів господарювання агросектору прифронтових або деокупованих територій. Для останніх інвестиційні рішення мають іншу структуру витрат, вищий рівень ризику, специфічні потреби у гарантіях, довші строки відновлення та інші очікувані результати, що потребує відповідної диференціації інвестиційних підходів.

4. Серед перспективних напрямів інвестування автор обґрунтовано виокремлює логістику, енергетичну безпеку, цифровізацію та поглиблену переробку аграрної продукції. Разом з тим, робота могла б бути доповнена положеннями щодо поетапного постінвестиційного фінансового моніторингу таких проєктів. Зокрема, доцільно було б передбачити визначення контрольних точок реалізації проєктів, проміжних фінансових показників, допустимих меж відхилення від кошторису та процедур коригування інвестиційних рішень у процесі їх виконання. Це сприяло б підвищенню керованості інноваційно-інвестиційних проєктів та зниженню ризику неефективного використання ресурсів.

5. Пропозиції автора щодо розширення джерел інвестування інноваційного розвитку аграрних підприємств є обґрунтованими, теоретично та практично значущими. Водночас, змістовний блок, присвячений гарантійним механізмам кредитування інноваційних проєктів, необхідно було б посилити. Зокрема, варто було б ширше розкрити можливості використання державних гарантій, портфельних гарантій банків, гарантійних фондів територіальних громад, а також партнерських програм із міжнародними фінансовими організаціями. Така деталізація дозволила б конкретизувати інструменти зниження кредитних ризиків і підвищення доступності позикового капіталу для аграрних підприємств.

Аранчій Дмитро Сергійович, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету:

1. У дисертаційній роботі належну увагу приділено цифровізації аграрного виробництва, точному землеробству, цифровій логістиці та управлінню даними як важливим складникам інноваційного розвитку. Разом з тим, не досить повно розкриті питання кібербезпеки, захисту аграрних даних, збереження комерційної інформації та відповідальності суб'єктів господарювання за використання цифрових платформ. Між тим зазначені аспекти набувають особливого значення в умовах поширення цифрових технологій, оскільки безпосередньо впливають на рівень довіри інвесторів, безпечність реалізації інноваційних проєктів та стійкість цифрової інфраструктури аграрних підприємств.

2. Автор обґрунтовує значення аграрних стартапів і нових інструментів інвестування для активізації інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері. Водночас, роботу доцільно було б доповнити характеристикою цифрових платформ, аграрних маркетплейсів та електронних сервісів як сучасних каналів підвищення прозорості інвестиційних проєктів, пошуку партнерів, залучення малих інвесторів і демонстрації результатів інноваційного впровадження.

3. У дисертації справедливо наголошено на необхідності підтримки малих і середніх аграрних підприємств, які мають обмежені можливості самостійного фінансування інноваційного розвитку. Разом з тим, запропоновані кооперативні моделі доступу до інновацій, зокрема, спільне використання високовартісної техніки, розвиток сервісних кооперативів, центрів спільного користування цифровими рішеннями та групових закупівель технологічних послуг не

достатньо оцінені в аспекті їх поширення. Це дозволило б конкретизувати практичні механізми подолання ресурсних обмежень малих і середніх суб'єктів аграрного бізнесу.

4. Інноваційний розвиток у дисертації переважно розглядається через призму виробничих процесів, ресурсного забезпечення, цифровізації та управління. Проте, доцільно було б ширше висвітлити питання ринкової комерціалізації результатів інноваційної діяльності аграрних підприємств. Зокрема, йдеться про формування доданої вартості, брендування інноваційної аграрної продукції, вихід у преміальні ринкові сегменти, розвиток коротких ланцюгів постачання та використання цифрових каналів збуту. Це посилює зв'язок між інноваційними інвестиціями та їх кінцевими економічними результатами.

5. Загалом, запропоновані у дисертації рекомендації щодо інвестування інноваційного розвитку мають виразну економічну спрямованість і практичну значущість. Однак здобувач недостатньо уваги приділив розгорнутому аналізу соціальних ефектів інноваційних інвестицій аграрних підприємств для сільських територій. Зокрема, доцільно було б розглянути їх вплив на створення нових робочих місць, збереження людського капіталу, підвищення якості зайнятості, розвиток місцевих громад та розширення участі дрібних виробників у ланцюгах доданої вартості.

Миколенко Інна Григорівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету.

Роботу оцінено позитивно.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Книшу Сергію Івановичу

ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Інна МИКОЛЕНКО

(підпис)